

Олександр ДЕЙНЕКА¹,

доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту, публічного управління та HR-технологій, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6368-1793>

Олена СЕМЕНЦОВА¹,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, публічного управління та HR-технологій, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2897-8580>

Олена ГУЛАЙ¹,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, комерційної діяльності та економічної теорії, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6398-8613>

¹Український державний університет залізничного транспорту

Прийняття: 19/05/2026
Рецензія: 24/05/2026
Публікація: 29/05/2026

DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2026-2-3>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

JEL Класифікатор:
F15, F55, O19, R11

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© Дейнека О.,
Семенцова О.,
Гулай О.,
2026

Мета статті полягає в обґрунтуванні методологічних підходів до дослідження інтеграційних процесів та формуванні аналітичної схеми, придатної для оцінювання передумов, механізмів, результатів і управлінських наслідків інтеграції. Методологія дослідження спирається на системний, інституційний, порівняльний, процесний, мережевий, просторово-аналітичний, індикаторний і сценарний інструментарій, поєднаний з якісною інтерпретацією управлінських зв'язків, бар'єрів, асиметрій і результатів взаємодії учасників. Результати дослідження полягають у впорядкуванні методологічних інструментів за об'єктом аналітичної уваги, джерелами даних, очікуваним результатом і методичними обмеженнями. Обґрунтовано, що аналіз інтеграції має охоплювати передумови, механізми координації, інтенсивність обміну, якість інституційної узгодженості, цифрову сумісність, просторову структуру та стійкість системи до зовнішніх шоків. Наукова новизна полягає у формуванні дослідницької рамки, яка поєднує діагностику інтеграційної готовності, аналіз механізмів взаємодії, вимірювання результатів і підготовку управлінських висновків. Практичне значення результатів зводиться до можливості використання запропонованої схеми для оцінювання міждержавної, міжрегіональної, секторальної, цифрової та організаційної інтеграції.

ISSN 2786-5339 (print)
ISSN 2786-5347 (online)

Ключові слова: інтеграційні процеси, методологія дослідження, інституційна узгодженість, економічна інтеграція, мережевий аналіз, просторовий розвиток, публічне управління, композитні індикатори.

Oleksandr DEYNEKA, Olena SEMENSOVA, Olena HULAI

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE STUDY OF INTEGRATION PROCESSES

The purpose of the article is to substantiate methodological approaches to the study of integration processes and to develop an analytical scheme suitable for assessing prerequisites, mechanisms, results and managerial consequences of integration. The methodology combines systemic, institutional, comparative, process-based, network, spatial-analytical, indicator-based and scenario tools with qualitative interpretation of coordination links, barriers, asymmetries and interaction outcomes. The study systematises methodological instruments according to the object of analytical attention, data sources, expected results and methodological limitations. It is argued that the analysis of integration should cover prerequisites, coordination mechanisms, exchange intensity, institutional coherence, digital compatibility, spatial structure and system resilience to external shocks. The scientific novelty lies in the formation of a research framework that links the diagnosis of integration readiness, the analysis of interaction mechanisms, the measurement of outcomes and the preparation of managerial conclusions. The practical value of the results lies in the possibility of applying the proposed scheme to the assessment of interstate, interregional, sectoral, digital and organisational integration in public administration and economic policy.

Keywords: *integration processes, research methodology, institutional coherence, economic integration, network analysis, spatial development, public administration, composite indicators.*

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси охоплюють зближення ринків, узгодження правил, координацію політик, розвиток мережевих зв'язків, цифровий обмін інформацією та поступове формування спільного простору дії. Через таку складну будову дослідник працює водночас з економічними результатами, поведінкою учасників, управлінськими механізмами, часовими лагами й обмеженнями, що виникають під час погодження різних інтересів.

Опис інтеграції через один показник звужує зміст явища. Методологічне завдання полягає у виборі інструментів, які демонструють реальну

зміну взаємодії між суб'єктами, а також пояснюють, як формальні рішення переходять у стійкі практики координації.

У практичному вимірі інтеграція розгортається з різною швидкістю та глибиною на окремих рівнях. Формальне приєднання до угоди, програми або об'єднання фіксує політичне чи правове рішення, тоді як фактична залученість учасників проявляється через регулярність обміну, виконання процедур, сумісність інформаційних систем, підтримання довіри та готовність узгоджувати дії у складних умовах. Ринки можуть рухатися швидше за інституції, нормативні вимоги часом випереджають організаційну спроможність, а цифрове середовище додає критерії сумісності даних, платформ і сервісних процедур.

Часова глибина інтеграції також ускладнює її дослідження. Процес починається з передумов, переходить у фазу інституційного оформлення, далі проявляється у зміні потоків ресурсів, товарів, послуг, капіталу, інформації або людського потенціалу. Перші результати фіксуються через інтенсивність обміну, а глибші наслідки пов'язані з якістю врядування, довірою, конкурентним середовищем, стійкістю системи та здатністю учасників реагувати на зовнішні виклики.

У сфері публічного управління інтеграція реалізується через управлінські рішення, міжвідомчу координацію, регуляторне зближення, участь громад, ділових структур і громадських інституцій. Методологічна схема дослідження має поєднувати аналіз економічних потоків з оцінкою здатності управлінської системи формувати сталі канали співпраці, підтримувати виконання спільних рішень, зменшувати витрати координації та коригувати правила відповідно до змін середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній літературі інтеграційні процеси розглядаються в межах кількох дослідницьких традицій, що пояснюють різні сторони цього явища. Політико-інституційний напрям пов'язує інтеграцію з еволюцією наднаціональних, міжурядових і змішаних механізмів координації. В. Шмідт, аналізуючи розвиток теорій європейської інтеграції, відображає зміну дослідницьких акцентів від наднаціонального та міжурядового пояснення до інституційного й дискурсивного аналізу [1]. Для побудови методології, це означає потребу враховувати інтереси, правила, ідеї та управлінські рішення як пов'язані складові досліджуваного процесу.

Інтеграція політик отримала розвиток у працях, присвячених міжсекторальному врядуванню. К. Капланер, К. Кнілл та І. Штайнебах запропонували вимірювати політичну інтеграцію через інтерсекторальність правових актів Європейського Союзу, що дає змогу простежити зміну координаційних зв'язків між секторами за тривалий період [2].

Е. Померлян та М. Беліцькі, узагальнюючи літературу щодо зв'язку інтеграції та економічного зростання за схемою ТССМ, акцентують увагу на розмежуванні теорій, контекстів, характеристик і методів аналізу [3]. У сукупності ці праці підводять до дослідження інтеграції через поєднання нормативних рішень, економічних результатів і часових параметрів впливу.

Порівняльний та просторовий виміри інтеграції розкрито у працях В. Фіцека та Р. Гавліка, які оцінили потенціал регіональної інтеграції в Азійсько-Тихоокеанському регіоні з використанням досвіду Європейського Союзу [4], а також у дослідженні Г. Хуана та співавторів, де регіональна інтеграція аналізується через комплексне оцінювання, еволюційну динаміку та чинники впливу [5]. Економічний вимір доповнює робота Г. Арени та співавторів щодо міжрегіональної торгівлі як індикатора економічної інтеграції [6], тоді як К. В. Нгуен використовує панельні моделі для оцінювання коротко- та довгострокових ефектів інтеграційної політики у країнах Південно-Східної Азії [7].

Емпіричні дослідження інтеграції звертають увагу на різницю між формальною участю та реальними результатами. Е. Померлян і М. Беліцькі на матеріалі Євразійського економічного союзу порівнюють режими лібералізації та їх вплив на економічну результативність [8].

Г. Лаліч і Д. Трифунович досліджують економічну та інституційну конвергенцію між країнами ядра ЄС, новими членами та Західними Балканами за 2004 – 2023 роки [9]. Завдяки таким напрацюванням методологія отримує основу для розмежування участі, зближення, конвергенції та фактичної зміни економічних результатів.

Зв'язок інтеграції з інноваціями, цифровізацією та стійким розвитком аналізують Ж. В. Катейя і Л. Савар з використанням прикладного економічного моделювання [10].

Д. Р. Троїтіно, В. Мазур та Т. Керікмяе розглядають електронне врядування як чинник поглиблення європейської інтеграції через адміністративні процедури, цифрові сервіси та зовнішню взаємодію [11]. Мережеві моделі подані у дослідженні Р. Черкуеті, Дж. Ферраро, Р. Маттера та С. Сторані, де інтеграція соціально-екологічної політики в ЄС аналізується через мережу з кількома шарами [12], а також у роботі Ф. Едджонса, Ф. В. Агболи та А. Махмуда щодо регіональної інтеграції та економічного зростання у Східноафриканському співтоваристві [13].

Для побудови індикаторних моделей вагомим методичним орієнтиром є рекомендації OECD та Joint Research Centre щодо формування композитних індикаторів, у яких послідовно розглядаються: теоретична рамка, відбір змінних, нормування, зважування, агрегація та перевірка чутливості результатів [14]. Наявна література формує широку основу для досліджен-

ня інтеграції, водночас залишає простір для узгодження методів у єдиній аналітичній схемі, здатній поєднати економічні показники, інституційну інтерпретацію, просторові дані, цифрову сумісність і управлінські висновки.

Мета статті. Мета статті полягає в обґрунтуванні методологічних підходів до дослідження інтеграційних процесів та формуванні узгодженої аналітичної схеми, яка дає можливість оцінювати передумови, механізми, результати й управлінські наслідки інтеграції в економічних, інституційних, просторових і цифрових системах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вихідним пунктом методології є уточнення змісту об'єкта дослідження. Інтеграційний процес доцільно розуміти як послідовну зміну стану взаємодії між суб'єктами, унаслідок якої зростає узгодженість правил, інтенсивність обміну, сумісність інституцій, взаємна залежність рішень і спроможність до спільного реагування на зовнішні виклики. У такому визначенні поєднуються: економічний, інституційний, просторовий, цифровий і управлінський виміри, що переносить дослідницьку увагу з формального факту участі в об'єднанні на реальні зміни у взаємодії учасників.

Інтеграцію варто аналізувати за кількома вимірами, які в сукупності відображають будову процесу. Передусім йде мова про суб'єктів, серед яких можуть бути держави, регіони, органи влади, підприємства, громадські інституції, цифрові платформи, професійні спільноти або користувачі послуг. Далі аналіз охоплює правила, процедури, інституційні рамки, потоки ресурсів, даних, товарів, послуг, інвестицій і компетенцій. Завершальний рівень пов'язаний із результатами, зокрема зі зниженням трансакційних витрат, розширенням доступу до ринку, підвищенням координаційної спроможності та формуванням спільних стандартів.

Рівень інтеграції та її якість потребують окремого трактування. Рівень характеризує ступінь залученості учасників у спільний простір, кількість формальних зв'язків, обсяг обміну та глибину нормативного зближення. Якість охоплює стійкість, взаємну вигідність, здатність до врегулювання конфліктів, довіру між учасниками та відповідність інтеграції стратегічним цілям розвитку. У прикладних дослідженнях змішування цих параметрів призводить до завищеної оцінки результату, адже зростання контактів може поєднуватися зі слабкою координацією або асиметричним розподілом вигід.

Методологічна побудова дослідження починається з формулювання дослідницького питання, яке визначає набір інструментів і джерел даних (табл. 1). Для аналізу передумов інтеграції доречними є інституційний, порівняльний і контекстний інструментарій; для вивчення механізмів вза-

емодії більш придатними стають мережевий, процесний та організаційно-управлінський аналізи. Задля оцінювання результатів доцільно залучати індикаторні, економетричні, просторові й сценарні методи, узгоджуючи їх із часовим горизонтом і природою доступних даних.

Таблиця 1. Методологічні інструменти дослідження інтеграційних процесів

Методологічний інструмент	Об'єкт аналітичної уваги	Методи та джерела даних	Дослідницький результат
Системний	Склад елементів інтеграційної системи, зв'язки, середовище, ресурси, зворотні реакції	Структурний аналіз, моделювання взаємозв'язків, карти проблем, опис каналів координації	Визначення меж системи та взаємозалежностей між учасниками інтеграції
Інституційний	Правила, норми, процедури, формальні й неформальні механізми координації	Аналіз нормативних актів, інтерв'ю, експертне оцінювання, аналіз процедур виконання рішень	Оцінка інституційної сумісності та здатності учасників підтримувати спільні правила
Порівняльний	Різні інтеграційні формати, території, сектори, періоди або групи учасників	Бенчмаркінг, кейс-стаді, міжкраїнові та міжрегіональні зіставлення, порівняльні матриці	Виявлення відмінностей, адаптованих практик і меж перенесення досвіду
Процесний	Етапи формування, поглиблення, коригування або згортання інтеграційної взаємодії	Хронологічний аналіз, аналіз подій, часові ряди, вивчення управлінських рішень	Пояснення траєкторії розвитку інтеграції та часових лагів управлінського впливу
Мережевий	Конфігурація взаємодій між учасниками, центри впливу, мости, кластери, канали обміну	Соціально-мережевий аналіз, аналіз платформених взаємодій, графи зв'язків, цифрові сліди	Визначення щільності, стійкості та вразливих місць інтеграційної мережі
Просторово-аналітичний	Територіальні відмінності інтеграції, доступність, просторові фрикції та зони тяжіння	Картографування, просторові індекси, автокореляція, аналіз потоків і територіальних дисбалансів	Оцінка просторової структури інтеграції та територій з різною інтенсивністю включення

Закінчення таблиці 1

Методологічний інструмент	Об'єкт аналітичної уваги	Методи та джерела даних	Дослідницький результат
Індикаторний	Рівень, глибина, якість і результативність інтеграційного процесу	Система показників, композитні індекси, нормування, зважування, перевірка чутливості	Кількісне порівняння інтеграції між територіями, секторами або часовими періодами
Сценарний	Можливі траєкторії інтеграції за різних зовнішніх і внутрішніх умов	Побудова сценаріїв, експертні оцінки, аналіз ризиків, оцінка стійкості рішень	Підготовка управлінських рішень для різних варіантів розвитку інтеграції

Джерело: складено авторами

Системний інструментарій дає змогу розглядати інтеграцію як зміну взаємозв'язків між елементами соціально-економічної системи. Він корисний на етапі визначення меж дослідження, оскільки допомагає описати склад учасників, середовище, канали зв'язку, ресурси, зворотні реакції та очікувані результати. Системний опис потребує уточнення через інституційний аналіз, який пояснює різну результативність подібних інтеграційних цілей у різних умовах.

Інституційний інструментарій орієнтує дослідника на правила, норми, організаційні процедури, механізми контролю та очікування учасників. У межах такого аналізу інтеграція оцінюється через сумісність регуляторних режимів, узгодженість управлінських процедур, наявність механізмів вирішення спорів і здатність учасників виконувати спільні рішення. Додаткової уваги потребують правила за неформальним регулюванням, адже вони часто визначають фактичну поведінку суб'єктів за наявності розв'язаної правової рамки.

Порівняльний інструментарій застосовується для зіставлення інтеграційних форматів, територій, секторів або часових періодів. Він дає змогу виявити схожі й відмінні риси, оцінити роль контексту та встановити межі адаптації досвіду. Для інтеграційних процесів критеріями порівняння можуть бути: глибина регуляторного зближення, інтенсивність обміну, інституційна стійкість, рівень цифрової сумісності та розподіл вигід між учасниками.

Процесний інструментарій зосереджується на динаміці інтеграції, відстежуючи зміну цілей, учасників, конфліктів, ресурсів і результатів на різних етапах. Для цього використовують етапізацію процесу, аналіз подій,

документів, управлінських рішень і часових рядів. У дослідженнях публічного управління процесний аналіз має високу цінність, оскільки управлінські рішення дають відкладені наслідки, а траєкторія переходу пояснює результат точніше, ніж опис кінцевого стану.

Мережевий інструментарій дає можливість бачити інтеграцію як конфігурацію зв'язків між учасниками. У полі уваги опиняються щільність мережі, центральність окремих суб'єктів, наявність мостів між групами, ризик фрагментації та здатність мережі підтримувати обмін ресурсами або інформацією. У цифровому середовищі така схема отримує додаткову емпіричну базу, оскільки частина взаємодій фіксується через електронні документи, транзакції, цифрові сервіси, платформи та дані про користування інфраструктурою.

Просторово-аналітичний інструментарій потрібний для дослідження територіальних відмінностей інтеграції. Інтеграційні процеси можуть посилювати зв'язки центрів і периферії, змінювати розподіл економічної активності, формувати нові зони тяжіння або закріплювати попередні дисбаланси. Тому доцільно застосовувати картографування, аналіз просторової автокореляції, оцінювання транспортної, цифрової, інституційної та соціальної доступності. У підсумку дослідник отримує просторову картину залученості окремих територій замість середнього значення по системі.

Індикаторний інструментарій переводить складне явище у систему вимірюваних ознак. Для інтеграційних процесів доцільно формувати групи показників за блоками інституційної узгодженості, економічної взаємодії, цифрової сумісності, просторових зв'язків, соціальної залученості, управлінської координації та стійкості. Композитний індикатор може бути корисним для порівняння територій або часових періодів, проте його побудова потребує відкритого пояснення вибору показників, способу нормування, вагомості, агрегації та перевірки чутливості.

Сценарний інструментарій набуває значення там, де інтеграція залежить від мінливих умов. Зовнішні шоки, зміна політичних пріоритетів, фінансові обмеження, технологічні збої, демографічні зрушення або конфлікти інтересів можуть змінити очікувану траєкторію. Для управлінської практики корисними є мінімальний, інерційний, прискорений і кризовий сценарії, кожен із яких має описувати припущення, ресурси, ризики, очікувані результати та управлінські дії.

Наведена систематизація має прикладний зміст, оскільки вона показує залежність методології від змісту дослідницького питання. За оцінювання інституційної сумісності показники торгівлі або інвестицій дають частину інформації, а аналіз процедур, регуляторних режимів і механізмів

виконання рішень формує основу пояснення. За дослідження економічного ефекту інтеграції опис нормативної бази має доповнюватися моделями впливу, показниками потоків і перевіркою причинно-наслідкових зв'язків.

Операціоналізація інтеграції потребує окремого пояснення (табл. 2).

Таблиця 2. Операціоналізація дослідження інтеграційних процесів

Блок оцінювання	Зміст блоку	Приклади показників	Методична складність
Передумови інтеграції	Економічна, інституційна, технологічна та соціальна готовність учасників до спільної взаємодії	Рівень комплементарності, подібність стандартів, цифрова готовність, наявність спільних цілей	Потреба відокремити реальну готовність від декларативної підтримки інтеграції
Інституційна узгодженість	Сумісність правил, процедур, повноважень і механізмів виконання рішень	Кількість узгоджених процедур, ступінь гармонізації норм, наявність органів координації	Формальна гармонізація може випереджати організаційну спроможність учасників
Інтенсивність взаємодії	Обсяг і регулярність потоків між учасниками інтеграційного процесу	Торгівля, інвестиції, міграція, спільні проекти, цифрові транзакції, обмін даними	Висока інтенсивність потребує перевірки збалансованості вигід
Якість координації	Здатність учасників погоджувати рішення, дотримуватися строків, реагувати на конфлікти	Час погодження рішень, частота спільних засідань, виконання планів, кількість спорів	Частина координаційних процесів має прихований або неформальний характер
Результативність інтеграції	Економічні, управлінські, соціальні та інституційні наслідки інтеграційного процесу	Зростання продуктивності, зниження витрат, конвергенція показників, підвищення доступності	Потрібне врахування часових лагів і зовнішніх чинників
Стійкість інтеграції	Здатність зберігати взаємодію під час криз, змін політики або ресурсних обмежень	Наявність резервних процедур, диверсифікація зв'язків, швидкість відновлення, довіра учасників	Стійкість часто проявляється під час шоків, що ускладнює її вимірювання у стабільних умовах

Джерело: складено авторами

У дослідницькій практиці використовують показники обсягу торгівлі, інвестицій, мобільності населення, кількості спільних програм, нормативної гармонізації або цифрового обміну, проте кожен із них відображає певний аспект процесу. Високий обсяг взаємодії може поєднуватися з асиметрією вигід, формальна гармонізація – зі слабким виконанням, а розвинений цифровий сервіс – із низькою довірою користувачів або слабкою сумісністю даних.

Інтеграційні процеси доцільно оцінювати через поєднання трьох груп показників. *Перша група* описує вхідні умови, зокрема економічну комплементарність, інституційну близькість, наявність спільних інтересів, ресурсне забезпечення та цифрову готовність. *Друга група* фіксує процес через інтенсивність обміну, частоту координаційних рішень, кількість спільних процедур, участь стейкхолдерів і стабільність комунікаційних каналів. *Третя група* оцінює результат, зокрема продуктивність взаємодії, зниження витрат, підвищення доступності, конвергенцію показників, інституційну стійкість і задоволеність учасників.

Управлінський аналіз інтеграції потребує врахування конфліктів інтересів. Інтеграційний процес змінює розподіл вигід, витрат, повноважень і відповідальності, унаслідок чого одні учасники отримують ширший доступ до ресурсів, інші стикаються з новими вимогами або втрачають попередні переваги. Звідси впливає потреба в аналізі стейкхолдерів, оцінці бар'єрів, визначенні стимулів і перевірці готовності учасників виконувати спільні рішення.

Співвідношення формальної та фактичної інтеграції має розглядатися як окремий предмет аналізу. Формальна інтеграція проявляється через договори, закони, стратегії, програми, стандарти, меморандуми й регламенти. Фактична інтеграція виявляється через поведінку учасників, регулярність обміну, виконання спільних рішень, спільне використання інфраструктури, сумісність інформаційних систем і здатність швидко погоджувати дії. Розмежування цих рівнів захищає дослідження від завищеної оцінки досягнутого стану.

Запропонована операціоналізація допомагає розглядати інтеграцію як процес із кількома показниками вимірювання. Під час побудови композитного індикатора варто уникати надмірної агрегації, коли різні за природою характеристики зводяться в один рейтинг без пояснення їхньої вагомості. Для наукової коректності потрібно показати, які показники мають стимулювальний характер, які виконують обмежувальну функцію, які можуть компенсувати один одного, а які потребують самостійного трак-

тування. Наприклад, цифрова сумісність потребує співвіднесення з інституційною спроможністю, якщо дослідження стосується якості врядування.

Економетричний інструментарій у дослідженні інтеграційних процесів потребує обережного застосування. Панельні моделі, моделі різниці різниць, гравітаційні моделі, ARDL, VAR або просторові моделі дають змогу перевірити статистичний зв'язок між інтеграцією та результатом. Вибір моделі має відповідати природі даних, часовому горизонту й механізму впливу. За довгострокових інституційних наслідків короткі ряди фіксують початкову частину ефекту; за територіальної залежності даних звичайна регресійна модель дає спрощену інтерпретацію.

Якісні методи залишаються потрібними, оскільки інтеграція містить очікування, довіру, переговори, компроміси, правила поза формальним регулюванням і конфлікти інтересів. Інтерв'ю, фокус-групи, аналіз документів, вивчення кейсів і експертне оцінювання пояснюють зміст тих зв'язків, які статистична модель фіксує у числовому вигляді. У поєднанні з кількісними методами вони формують доказову базу, здатну відобразити параметри процесу, мотивацію учасників і причини розривів між нормативною моделлю та фактичним станом інтеграції.

У цифровому середовищі методологія дослідження інтеграції має враховувати дані про електронні взаємодії. Йдеться про обмін електронними документами, цифрові сервіси, інтегровані реєстри, інтероперабельність платформ, спільні стандарти даних, кіберстійкість і доступність цифрових каналів для учасників. Використання цифрових даних потребує виходу за межі технічного опису, оскільки дослідницьке значення має вплив цифрових інструментів на управлінські процедури, витрати координації, прозорість, відповідальність і залежність від технологічної інфраструктури.

Аналітичну схему дослідження інтеграційних процесів можна подати як послідовність взаємопов'язаних етапів (рис. 1).

Спочатку визначаються межі інтеграційної системи, склад учасників і предмет взаємодії. Далі встановлюються передумови інтеграції, зокрема інтереси, ресурси, інституційна готовність і наявні бар'єри. Після цього аналізуються механізми координації, правила, канали обміну й конфігурація зв'язків, обирається система показників і методи їх обробки, оцінюються результати, асиметрії, ризики та стійкість. Завершальний етап передбачає формування управлінських висновків, придатних для коригування інтеграційної політики.

У запропонованій схемі вагоме місце посідає перевірка причинності. Інтеграція може сприяти економічному зростанню, а вищий рівень розвитку, зі свого боку, здатний полегшувати входження до інтеграційних

форматів. Подібний взаємний зв'язок виникає між інституційною якістю та інтеграційною спроможністю, оскільки сильніші інституції підтримують координацію, а участь у спільних правилах поступово дисциплінує організаційну поведінку. Через це дослідження має враховувати часові лаги, зворотні впливи й альтернативні пояснення.

Рис. 1. Аналітична схема дослідження інтеграційних процесів

Оцінювання інтеграції потребує аналізу асиметрій. Учасники інтеграційного процесу можуть мати різну переговорну силу, відмінну ресурсну базу, неоднакову цифрову готовність і різний доступ до вигід. Середній показник інтеграції приховує розподіл результатів між центром і периферією, великими та малими учасниками, організаціями з різною інституційною спроможністю. Тому доцільно використовувати індикатори розподілу ефектів, групові зрізи, територіальні порівняння й аналіз позицій у мережі.

Оцінка бар'єрів інтеграції також потребує окремої уваги. Бар'єри можуть бути регуляторними, організаційними, фінансовими, технологічними, культурними, мовними, інформаційними або політичними. Частина з них помітна на початку, інша частина проявляється під час реалізації спільних рішень, коли регуляторна гармонізація стикається з різною адміністративною практикою, а цифрова інтеграція залежить від сумісності реєстрів і якості даних. Діагностика бар'єрів робить висновки придатнішими для управлінського використання.

У дослідженнях інтеграційних процесів варто поєднувати макро-, мезо- та мікрорівні. Макрорівень показує нормативні рамки, стратегічні

цілі, загальну економічну динаміку й політичні рішення. Мезорівень дає змогу оцінити регіони, сектори, галузеві політики, мережі інституцій або просторові кластери. Мікрорівень відкриває поведінку організацій, домогосподарств, підприємств, громад та окремих користувачів. Така рівнева побудова пояснює різну результативність загальної стратегії інтеграції в окремих групах учасників.

Поєднання нормативного та емпіричного аналізу підсилює доказовість дослідження. Нормативний аналіз дає відповідь на питання, якою має бути інтеграція з позиції правових вимог, стратегічних документів, принципів публічного управління або міжнародних стандартів. Емпіричний аналіз відображає фактичну поведінку учасників, результати процедур, динаміку потоків і стан координації. Розрив між цими площинами вказує на потребу в ресурсах, управлінському супроводі або коригуванні інструментів.

Управлінські висновки за результатами дослідження інтеграції мають бути пов'язані з конкретними механізмами впливу. Потрібно пояснити, які інституційні розриви, інформаційні бар'єри, просторові дисбаланси, фінансові обмеження або конфлікти інтересів формують отриманий результат. Після цього можна пропонувати інструменти, зокрема узгодження стандартів, зміну процедур, розвиток цифрової сумісності, підтримку слабших учасників, створення спільних аналітичних центрів або запровадження регулярного моніторингу.

Для наукової статті, дисертаційного дослідження або прикладного аналітичного звіту потрібно фіксувати методологічні припущення. Йдеться про визначення інтеграції, межі об'єкта, критерії залучення учасників, часовий горизонт, джерела даних, спосіб обробки показників, обмеження моделі та можливі похибки. Прозорість цих припущень підвищує надійність висновків і дає змогу адаптувати дослідження до іншого інтеграційного формату.

Узагальнюючи, методологія дослідження інтеграційних процесів повинна мати змішаний характер. Її основою є поєднання системного бачення, інституційної інтерпретації, порівняльної побудови, процесної динаміки, мережевого опису, просторового виміру, кількісного оцінювання та сценарної перевірки. Такий набір інструментів дає змогу дослідити інтеграцію як стан взаємної наближеності та як процес зміни правил, зв'язків, потоків, довіри й управлінської спроможності.

Висновки та пропозиції. Інтеграційні процеси потребують методології, здатної поєднати економічний, інституційний, просторовий, цифровий і управлінський виміри. Коректне оцінювання має враховувати передумови ін-

теграції, механізми взаємодії, конфігурацію зв'язків, розподіл вигід, бар'єри, асиметрії та стійкість інтеграційної системи. Така побудова дозволяє розглядати інтеграцію як реальну зміну взаємодії учасників, замість зведення її до формального статусу або окремого результативного показника.

Системний, інституційний, порівняльний, процесний, мережевий, просторово-аналітичний, індикаторний і сценарний інструментарій виконують різні дослідницькі функції. Системний аналіз визначає межі об'єкта, інституційний – пояснює роль правил і процедур, порівняльний – допомагає зіставляти інтеграційні формати, процесний – розкриває часову динаміку, мережевий – відображає структуру взаємодій, просторовий – виявляє територіальні відмінності, індикаторний – забезпечує вимірювання, а сценарний – перевіряє стійкість інтеграції за мінливих умов.

Запропонована аналітична схема передбачає послідовне визначення меж інтеграційної системи, діагностику передумов, аналіз механізмів координації, формування системи показників, оцінювання результатів і розроблення управлінських висновків. Для прикладного використання варто поєднувати кількісні та якісні методи, оскільки статистичні моделі фіксують зв'язки, а якісний аналіз пояснює мотивацію учасників, конфлікти, правила поза формальним регулюванням і причини розривів між нормативною моделлю та фактичним станом інтеграції.

Подальші дослідження варто спрямувати на розроблення адаптованих систем індикаторів для різних типів інтеграції, зокрема міждержавної, міжрегіональної, секторальної, цифрової та організаційної. Окремого розгляду потребують вимірювання інтеграційної стійкості під час криз, оцінювання цифрової інтероперабельності, аналіз асиметрій між учасниками та перевірка причинно-наслідкових зв'язків між інтеграцією, інституційною якістю і результатами соціально-економічного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Schmidt V. A. Theorising European integration: the four phases since Ernst Haas' original contribution. *Journal of European Public Policy*. 2024. Vol. 31, No 10. Pp. 3346 – 3371. DOI: <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2337273>.
2. Kaplaner C., Knill C., Steinebach Y. Policy integration in the European Union: mapping patterns of intersectoral policy-making over time and across policy sectors. *Journal of European Public Policy*. 2025. Vol. 32, No 1. Pp. 26 – 51. DOI: <https://doi.org/10.1080/13501763.2023.2288932>.
3. Pomerlyan E., Belitski M. Integration - Growth relationship: A literature review and future research agenda using a TCCM approach. *European Management Journal*. 2023. Vol. 41, No 6. Pp. 1106 – 1118. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.emj.2023.10.003>.

4. Ficek W., Gawlik R. A comparative analysis of regional integration potential in the Asia-Pacific Region. *International Entrepreneurship Review*. 2022. Vol. 8, No 4. Pp. 25 – 39. DOI: <https://doi.org/10.15678/IER.2022.0804.02>.
5. Huang G., Li H., Chen S., Zhang H., He B. Dynamic Analysis of Regional Integration Development: Comprehensive Evaluation, Evolutionary Trend, and Driving Factors. *Land*. 2024. Vol. 13, No 1. Article 66. DOI: <https://doi.org/10.3390/land13010066>.
6. Arena G., Bregoli D., Ferreira R., Liscio M. C., Sospiro P. Interregional trade estimation as a case for economic integration. *Regional Science Policy and Practice*. 2026. Vol. 18, No 2. Article 100269. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.rspp.2025.100269>.
7. Nguyen C. V. The Role of Economic Integration Policies in Increasing Economic Growth in Selected Southeast Asian Countries. *Journal of Risk and Financial Management*. 2025. Vol. 18, No 5. Article 229. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm18050229>.
8. Pomerlyan E., Belitski M. Regional integration and economic performance: evidence from the Eurasian Economic Union. *Eurasian Geography and Economics*. 2024. Vol. 65, No 5. Pp. 627 – 655. DOI: <https://doi.org/10.1080/15387216.2022.2163414>.
9. Lalić G., Trifunović D. Economic and Institutional Convergence in Europe (2004 – 2023): EU Core, New Members, and the Western Balkans. *Economies*. 2026. Vol. 14, No 4. Article 142. DOI: <https://doi.org/10.3390/economies14040142>.
10. Cateia J. V., Savard L. Economic integration, innovations, and sustainable growth: an empirical investigation. *Discover Sustainability*. 2026. Vol. 7. Article 284. DOI: <https://doi.org/10.1007/s43621-025-02280-9>.
11. Troitiño D. R., Mazur V., Kerikmäe T. E-governance and integration in the European Union. *Internet of Things*. 2024. Vol. 27. Article 101321. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iot.2024.101321>.
12. Cerqueti R., Ferraro G., Mattera R., Storani S. Mapping socio-environmental policy integration in the European Union: A multilayer network approach. *Journal of Cleaner Production*. 2025. Vol. 491. Article 144792. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2025.144792>.
13. Ejones F., Agbola F. W., Mahmood A. Regional Integration and Economic Growth: New Empirical Evidence from the East African Community. *The International Trade Journal*. 2021. Vol. 35, No. 4. P. 311-335. DOI: <https://doi.org/10.1080/08853908.2021.1880990>.
14. OECD, European Union, Joint Research Centre. *Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide*. Paris: OECD Publishing, 2008. 162 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264043466-en>.

REFERENCES

1. Schmidt, V. A. (2024). Theorising European integration: The four phases since Ernst Haas' original contribution. *Journal of European Public Policy*, 31(10), 3346 – 3371. <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2337273>.

2. Kaplaner, C., Knill, C., & Steinebach, Y. (2025). Policy integration in the European Union: Mapping patterns of intersectoral policy-making over time and across policy sectors. *Journal of European Public Policy*, 32(1), 26 – 51. <https://doi.org/10.1080/13501763.2023.2288932>.
3. Pomerlyan, E., & Belitski, M. (2023). Integration - Growth relationship: A literature review and future research agenda using a TCCM approach. *European Management Journal*, 41(6), 1106 – 1118. <https://doi.org/10.1016/j.emj.2023.10.003>.
4. Ficek, W., & Gawlik, R. (2022). A comparative analysis of regional integration potential in the Asia-Pacific Region. *International Entrepreneurship Review*, 8(4), 25 – 39. <https://doi.org/10.15678/IER.2022.0804.02>.
5. Huang, G., Li, H., Chen, S., Zhang, H., & He, B. (2024). Dynamic Analysis of Regional Integration Development: Comprehensive Evaluation, Evolutionary Trend, and Driving Factors. *Land*, 13(1), 66. <https://doi.org/10.3390/land13010066>.
6. Arena, G., Bregoli, D., Ferreira, R., Liscio, M. C., & Sospiro, P. (2026). Interregional trade estimation as a case for economic integration. *Regional Science Policy and Practice*, 18(2), 100269. <https://doi.org/10.1016/j.rssp.2025.100269>.
7. Nguyen, C. V. (2025). The Role of Economic Integration Policies in Increasing Economic Growth in Selected Southeast Asian Countries. *Journal of Risk and Financial Management*, 18(5), 229. <https://doi.org/10.3390/jrfm18050229>.
8. Pomerlyan, E., & Belitski, M. (2024). Regional integration and economic performance: Evidence from the Eurasian Economic Union. *Eurasian Geography and Economics*, 65(5), 627 – 655. <https://doi.org/10.1080/15387216.2022.2163414>.
9. Lalić, G., & Trifunović, D. (2026). Economic and Institutional Convergence in Europe (2004 – 2023): EU Core, New Members, and the Western Balkans. *Economies*, 14(4), 142. <https://doi.org/10.3390/economies14040142>.
10. Cateia, J. V., & Savard, L. (2026). Economic integration, innovations, and sustainable growth: An empirical investigation. *Discover Sustainability*, 7, 284. <https://doi.org/10.1007/s43621-025-02280-9>.
11. Troitiño, D. R., Mazur, V., & Kerikmäe, T. (2024). E-governance and integration in the European Union. *Internet of Things*, 27, 101321. <https://doi.org/10.1016/j.iot.2024.101321>.
12. Cerqueti, R., Ferraro, G., Mattera, R., & Storani, S. (2025). Mapping socio-environmental policy integration in the European Union: A multilayer network approach. *Journal of Cleaner Production*, 491, 144792. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2025.144792>.
13. Ejones, F., Agbola, F. W., & Mahmood, A. (2021). Regional Integration and Economic Growth: New Empirical Evidence from the East African Community. *The International Trade Journal*, 35(4), 311 – 335. <https://doi.org/10.1080/08853908.2021.1880990>.
14. OECD, European Union, & Joint Research Centre. (2008). Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264043466-en>.